

gára végső csapást mért a pénzügyi nagyhatalmaknak egyrészt az az intézkedése, hogy pénznemeik aranyértékét csak igen tág határok közt állandósították, másrészt pedig ezek a gazdasági világhatalmak fentartják maguknak a jogot, hogy az aranynek pénznemükben kifejezett átvételi árát mindenkor 24 órán belül megváltoztathassák.

Miután így az állítólagos javulás tüneteiről sorban kiderült, hogy káros morfiuminjekciók, maradna a javulás mellett szóló utolsó érv: a nyersanyagárak viharos emelkedése. Való igaz, hogy az egész világon (tehát nemcsak a leértékelő országokban) szédületesen szökött fel minden nyersanyag ára, a fémekkel az élén. Magas árak pedig (mondják az optimisták) nagy hasznot jelentenek; üzletet, a munkanélküliség felszívódását. De ez az áremelkedés is betegség jele. Az egész világon terméketlen fegyverkezésbe ölik be a munkát és nemzeti vagyont, újabb és újabb vállalatok keletkeznek — mindez nem valódi, megtakarított pénzzel, hanem hitelinfláció révén forgalomba hozott fizetési eszközökkel. A valódi tőke összekeveredik ezzel az áltókével, tehát pénzhigitás jön létre, nemcsak Németországban, hanem USA-ban és egyebütt is. Ez a körülmény, valamint a pénznemeknek 1931 óta járványos értékcsökkenése, mind növeli a szabadulási vágyat a többé nem értékálló, megbukott pénztől előidézi a menekülést értékálló nyersanyagokba. A fegyverkezések persze növelik a nyersanyagoknak keresletét. Mindezek a gazdasági (gazdaságtalan) valamint lelki tényezők együttesen felhajtják a nyersanyagok árát, az irántuk megindult kereslet fokozottabb nyersanyagtermelést indít (fémek, gumi, cukor). A fizetések és bérek, persze nem tartanak lépést a nyersanyagárak emelkedésével, az előbb-utóbb bekövetkező drágasággal, tehát súlyos bérharcokra van kilátás. Amellett ez a helyzet könnyen olyan veszedelmessé válhat, mint az USA-beli 1929-es nagy hausse. Ismeretes, hogy a spekulatív és egészségtelenül magas árak robbantották ki 1929-ben az ottani nagy válságot, amire a világ-gazdaság lappangó válságszirái mind kivirultak. Ha pillanatnyilag előnyös is egyeseknek ez a nagy nyersanyagláza, minél tovább tart ez, annál nagyobb összeomlási veszedelmeket tartogat magában. *Ádám Elek*

V I L Á G S Z E M L E

A Pyreneusi-félszigeten dúló állandó fegyverzörejen át nemzetközi üzletek megbeszélésének moraja is hallható. A Spanyol-Marokkó-i *Minas del Rif*, Németország régi vasércszállítója, ugylátszik tulajdonlogójag is a Harmadik Birodalom birtokába kerül, míg angol érdekeltségek az ugyancsak Franco hatalmában levő *Rio-Tinto* rézvidékét igyekeznek megszerezni, sőt a kormány uralma alatt álló *Almaden* higanybányákra is rá tették a kezüket, mihelyt ott megszűnt az olaszok monopolkoncessziója. **A Francóval rokonszenvező világsajtó pedig a valenciai kormányt Ciudad reali és murciai ólombányáinak az oroszok számára való rendelkezésre bocsátásának hírével igykszik „kompromittálni“.** Tény, hogy a polgárháború világosságában jobban meglátszanak azok a kapcsolatok, melyek Spanyolországot a nemzetközi gazdasági hálózat szövevényében tartják, de az égő ország rőt fénye azt a hirtelen aktivitást is megvilágította, mely a francia Blum-kormányt fogta el akkor, amikor saját tőkéseinek érdekei kerültek veszélybe Marokkóban.

A helyét katonailag is egyre jobban megálló spanyol kormány helyzetének megszilárdulása a németeken kívül elsősorban a burgosi kormányt ugyancsak elismerő olaszokat izgatja. Az abesszin kalandot eddig sikerrel meguszó Itália külpolitikájában egyre nagyobb erővel domborodik ki az osztályjelleg. A japánokkal kötött egyezmény és a turini rádiót a belga Degrellenek megnyitó gesztus is a német politika útjára való kanyarodást dokumentálta és az osztrák kérdésben a németellenes irányt képviselő Suvich bukása, valamint sajtófőnökének, dr. Morrealenak Wienből való visszahívása a „Róma-Berlin tengely“ megerősödését jelenti. Más kérdés azonban, hogy élet-halál kérdésben is számíthat-e Berlin a „sacro egoismot“ követő, a németek kardcsörtetését az abesszin konfliktus idején saját céljaira kihasználó Harmadik Róma tettkezségére. Mussolini két nagy problémája ma a belső gazdasági helyzet és Abesszinia kiaknázása. A jórészt csak kenyéren, főzeléken és spaghettin élő népesség teherbíró képessége a háború költségei (adósróf) miatt erős próbára van téve. Az olasz munkabérek alacsonyabbak, mint a környező államokéi és a nyári 8-10 százalékos béremelést a lira 40 százalékos devalvációja követte. A 4.7 millió munkás 1930-as 2 lirás napjére 1935-ben már csak 1.67 lirát tett ki. Természetesen az élet anyagi megnehezülését eszmei kincsekkel lehet ellensúlyozni — és e tekintetben Itália igazán nem takarékoskodik, — mégis veszélyes, ha valamely nemzet a bajok tömkelegével megy az eljövendő nagy erőpróba felé.

A belső egység hiányának még ijesztőbb képét mutatja Itália védenca, a Németországgal kibékült, de ennek gazdasági következményeiben csalódott Ausztria, ahol a hitlerizmus a „hangsúlyozottan nemzeti“ megjelölés alatt szervezkedik. A „hangsúlyozottan nemzeti“ mozgalom a Heimwehr két régi fészkeiben, Steierországban és Felső-Ausztriában erősen megvetette lábát és ujabban Wienbe is nagy mértékben hódít. Az amnesztia által vérszemet kapott álcázott horogkeresztes mozgalom „hidég uton“ végzi el Ausztria gleichschaltolását, mialatt a kereső 13.1 százalékát kitevő munkanélküliek között illegális baloldali propaganda folyik. A belső viszály mellett azonban Ausztria külső konfliktusok lehetőségeit is jól látja és gyors ütemben modernizálja haderejét.

A háborúra való készülődés az egész világon nagy mértékben folyik és ennek „köszönhető“ a nehézipar felvirágzása, mely az új konjunktura hajtómotorja. 1936-ban 9 százalékkal növekedett az ipari termelés, mely már az 1928-as évet is felülmulta. A világ nyersacéltermelése 123.64 (26.8 százalékos növekedés), a nyersvastermelés 89.61 millió tonnát (23.2 százalékos növekedés) ért el az elmúlt évben. Angliában az acéltermelés 11 millió 698 ezer 220 tonnát tett ki, ami ott az acéltermelés eddigi legmagasabb teljesítményét jelenti. Az USA nyersvastermelése 30 millió 626.000 tonnát ért el — az utolsó hat év legmagasabb számát. De a másik termelési rend sem maradt el: az orosz acéltermelés 15.90 millió tonnájára 30.4 százalékkal, a hengervas 12.12 millió tonnájára 32 százalékkal haladta meg az előző év termelését.

A fegyverkezés gyors tempójában nem hat meglepően az a hír, mely az északi államok flottafejlesztési terveiről számol be. Különösen érdekes Svédország programja, mely 8 drb. 10 ezer tonnás cirkáló építését célozza. Minthogy az angol-francia-amerikai flottaegyezmény tiltja a 8 ezer tonnánál nagyobb cirkálók építését, Svédország pedig sulyt helyez arra, hogy a nemzetközi megállapodással egyetértésben fegyverkezzék, a defenzív jellegnek megfelelő 10.000 tonnás hadihajók építéséhez még külön nemzetközi megállapodás szükséges.

Svédország szomszédja, Finnország jelenleg az elnökválasztás izgal-

mai közt él. A parlamenti választások győztesének, a szociáldemokráciának uralomra jutását megakadályozó Svinhufvud elnöknek, a szervezett regresszió reménységének újraválasztása nem valószínű, de kétséges, hogy a baloldalnak sikerül-e jelöltjét győzelemre vinni és így a közép-pártok emberének vagy a semleges jelöltnek esélyei növekednek. Az idők jele azonban, hogy Sdanov, leningrádi orosz párttitkár Finnországot letekintő beszéde után Holsti finn külügyminiszter szükségesnek tart egy moszkvai látogatást. Az államelnök felé fordul a figyelem Litvániában is, ahol Smetona az uralkodó párt, a *Tautininkai* kongresszusán bejelentette az alkotmány megváltoztatását, de a „belpolitikai helyzet“ miatt a kétkamarás rendszer ellen nyilatkozott. Am nemcsak belpolitikailag konszolidálatlan Litvániai helyzete, hanem külpolitikailag is. A lengyel határon tovább folytatódnak a határjelző oszlopok kölcsönös eltávolításai, eleven bizonyítékául a déli nagy szomszédal való ellenséges viszony. Lengyelország, mely mit sem akar tenni Litvánia megbékítésére, maga is fokozódó belpolitikai nehézségekkel küzd, melynek egyik tünete az ellenzéki parasztpárt fokozott üldözése. A félév előtt javulást mutató gazdasági élet megint romlik, aminek látható jele a kiviteli felesleg zsugorodása, ami nemcsak a megnövekedett vásárlóképességgel függ össze, hanem a fokozott nyersanyag és félgyártmány behozatallal is. Lengyelország erősebben iparosodik és kapcsolódik bele a világgazdaságba, amit a tengerentúli államokkal való kereskedelmének kiépülése is illusztrál. A kereskedelmi mérleg passzívává válásának veszélye fenyegető, különösen az olyan államban, melynek fizetési mérlege 1934-ben 64, 1935-ben pedig 38.3 millió zloty mínusz saldóval zárult. Lengyelország külpolitikai orientációja Franciaország felé egyre erősebb, de Németországgal sem akarja egészen elrontani a dolgát, miként az a danzigi kérdésben tanúsított magatartásából kitűnik.

A Balkánon is keresik a nagy döntés előtt a modus vivendit. Bulgária barátsági szerződést kötött Jugoszláviával, ami a vezérkari főnök lemondását vonta maga után. Kiosszeivanov miniszterelnök az elmaradt parlamenti választások helyett most a községi választásokat akarja lefolytatni, a régi pártok kizárásával, de úgy, hogy mindenütt a „legérde-mesebb“ kerüljön a község élére. Görögország Metaxas diktátor kijelentése szerint fokozatosan korporációs állammá fog átalakulni. Az utat azonban többek közt az a négy milliárd drachma teszi göröngyössé, melyet Zavidzianosz pénzügyminiszter szerint Németországnak fizet a nagy deficités állam hadianyagokért.

Albániában tovább keresik az olaszok az áhitott petróleumot, mint-hogy a Berat vidéki források az elmúlt évben mindössze kb. 40.000 tonnát termeltek. Albánia olasz gyarmat jellegét a Balkán-szövetség kijelentése, hogy nem tekinti Balkánállamnak, dokumentálja: igaz, hogy a felfogás arra is jó, hogy ne kelljen egymásnak segínyt nyújtani egy onnan jövő esetleges olasz támadás esetén.

A hadikiadások növekedését látjuk a „nagy vizen túl“, Amerikában is. Az USA katonai költségvetése 1936-37-ben 991.6 millió dollár, ami újabb 27 milliárdos dolláros emelkedést jelent. Egyelőre azonban a USA bírja a fegyverkezést. Második hivataloskodása megkezdésekor Rooseveltt elsősorban az állam pénzügyeit szeretné rendbehozni. Az 1935-36-os 4763.8 mil. dolláros deficitet 1936-37-ben 2652.7. 1937-38-ban 401.5 mil. dollárra akarja lenyomni. De az 1936-37-es 2215 dollárnyi munkanélküliségét is 1537 millió dollárra akarja csökkenteni 1937-38-ban. Kérdés, hogy könnyű lesz-e az akkor, amikor egymást érik a bérharcok. A Lewis-féle *Committee for Industrial Organisation* a szakszervezetek elismeréséért gigászi

harcban áll. Az óriási kikötősztrájkhoz, most a General Motors Chevrolet, Buick és Cadillac autóművek 120.000 munkásának sztrájkja járul, ami azonban egyelőre a konkurrensnek, Fordnak és Chryslernek is jól jön. Az amerikai osztalékok 50 százalékos emelkedésében az építőiparon kívül az autóipar jár az élen...

Külpolitikailag az USA-nak Kuba kezd ismét gondot okozni, ahol emberét, Gomez elnököt Batista hadseregparancsnok és a nemzetiszocialista parlament megbuktatta. Batista most már nyíltan az egyeduradalomra tör és ebben a szervezett regresszióhoz tartozó parlamenti erős jobboldal támogatja. De az USA a cukorbehozatali vám emelésével vagy csökkentésével majd módot talál érdekei megvédésére — minden „pán-amerikai jószomszédság“ ellenére..

Argentínában a javuló gazdasági helyzet (1936-ban 10.2 százalékos kivitelcsökkenés ellenére 5.3 százalékos kiviteli érték emelkedés) sem hat csillapítólag a belviszályokra. A külföldi tőke elleni harcot a (főleg angol kézben lévő) vasutak megváltása illusztrálja, de ezen túl a a jobb- és baloldal küzdelme élesedik. A kormány antikommunista razziákat rendez, amit a 30 év óta fennálló szocialista párt éles balrakanyarodása hívott ki. Mendoza tartományban nyílt pártszakadás következett be. A radikalizálódás az iparosodással is összefügg, ami a déli nagy petróleummezők fokozottabb feltárásával jár együtt. Braziliában is antikommunista lobogó alatt folynak a villongások, bár a munkásmozgalomnak nem sok köze lehet pl. a Sao Paulo-i klikk képviselőinek, Macedo Soares külügyminiszternek és Vicente Rao belügyminiszternek a kormányból való kiszorításához, miként a Matto Grosso-i őserdőtartomány felkelése sem az ő számlájára irandó, melyet két ellenzéki szenátor elleni merénylet robbantott ki. Chile is a munkásmozgalom radikalizálódásával indokolja kivételes intézkedéseit, miközben a „népfront“ vezére, az 1932-es forradalom vezetője, Marmadoque Grove ezredes ellen követnek el merényletet. Ellenben a venezuelai nagy petróleumfelkelés már komolyabb jelenség: a legbiztosabb délamerikai valutát, a bolivart is megingatta, úgy, hogy Venezuela most a deviza ellenőrzést vezette be.

Mialatt a délamerikai államok is fokozzák fegyverkezésüket (a chilei parlament pl. titkos ülésen 100 millió pesot szavazott meg a hadiaviatikára), a Csendes Óceán megerősítése úgy U. S. A. mint Japán részéről tovább folyik. Az amerikaiak félmillió dollárt akarnak költeni a Guam-sziget megerősítésére, miután a Wake és a Midway szigetek erődtímenyei, raktárai, repülőterei már másfél millió dollárba kerültek. Azonkívül a Clipper repülőgépek járatait Manila végállomásáról Indonézia, Indokina és Brit-Indiáig akarják kiterjeszteni. Mindez fokozódó idegességet okoz Japánban, ahol a hadsereg most már végleg le akar számolni a parlamenttel, de a tokiói korcs parlamentarizmus meglepően éles ellenállást tanúsít. A monopoltólkét elkeseríti a növekvő gazdasági romlás (1936-ban a kivitel 7.5 százalékkal, de a behozatal 11.8 százalékkal nőtt), amely a deviza előírások újabb megszigorítását is kiváltotta és amellet a hadsereg az országot egy teljes külpolitikai izolációhoz vezette. Nemcsak a Szovjetunió, az U. S. A. és Anglia barátsága veszett el (illetve nem is volt meg), hanem még a „béna óriás“, Kína is váratlan ellenállást tanúsít. Ezzel szemben édes-keveset ér Távol-Keleten az olasz és német szimpátia. Tokió sietve cáfolja már a Mandzsukuoban elrendelt általános védkötelezettség hírét is, aminek hitelt is lehet adni, tekintve a mandzsu osztatok közismert megbízhatatlanságát.

Kína gerincének megkeményedését a Szianfu körüli események is igazolják. Ellenére Csang-Hszü-liang visszavonulásának, (aki most Fen-

ghuában egyezkedik Csang-Kai-sekkel), a Kanszui kormányzó, Ju-Hu-csung, Senszi kormányzója, Sao-Li-cen és Csang-Hszü-liang helyettese, Jang-Hu-csen továbbra is kitartanak a japánellenes egyeségfront terve mellett, mialatt a Mao-Le-tung és Csu-Teh vezetése alatt álló vörös seregek már megszállták a Vei-folyó vidékét. A forradalmi állapot Nyugat-Kínában máris bátorságot öntött Hopei és Csahar politikai tanácsába, amely, ellenére 1935-ös ígéretének, Hszinkig megkérdése nélkül a japánellenes Csai-Te-lyaot nevezte ki a külügyi bizottság elnökévé. A japánellenes körök az U. S. A. támogatására is számítanak, mely repülőgép kivitelének egyharmadát irányította Kínába a múlt évben. Nanking az új konfliktusok kezdetén jövedelmének fokozása után néz és az eddigi földadó, vám és sómonopólium bevétel mellé — Kína történetében először — a jövedelmi adó bevezetésével kísérletezik.

A nyugtalan Ázsiából egyébként is figyelemre méltó hírek jönnek, melyek közt talán nem a legfontosabb, hogy Irán sahja néhány karrikatura miatt megneheztelt Franciaországra. Fontosabb az, hogy az amerikaiak az angol petróleumtőke ellen új offenzívába menve át Iránban nagy olajkoncessziókat szereztek, sőt állítólag Afganisztánban is, ahol a külügyi iroda vezetője Szeid Abdullah khán titokzatos módon életét vesztette. A már kitermelés alatt álló Bachrainszk-i utak olajával együtt az amerikai olajtőke innen készül vezetni új támadását Közép- és Délkelet-Ázsiában a Deterdinget mellőző Royal Dutch világartell ellen.

Közel-Kelet sem nyugodott még meg. Az alexandrettei szandzsáékért véres zavargások és ravasz tárgyalások folynak, Palesztinában pedig a jeruzsálemi főmufti képesíti el a királyi vizsgáló bizottságot intranzigenciájával. Egyiptomban Cornwall tábornok átvette a haderők kiképzését; a kapitulációkról Montreuxben április 4.-én kezdenek tárgyalni. Abessziában a *Montecatini-Fiat-Pirelli* alapította *Compagnia Mineraria Etiopica* tőkéje francia-angol segítség nélkül gyöngé lesz az ásványkincs kiaknázására — és még Ras Desztát is le kell verni addig... (D. F.)

S Z E M L E

AZ ÍRÓI GYÓNÁSKÉNYSZER KÉRDÉSÉHEZ

Az írói gyónáskényszer kérdését az utóbbi időben feltűnően nagyszámú önéletrajzi regény, vallomás és önéletírás megjelenése tölta az érdeklődés homlokterébe. Kicsiny magyar szellemi glóbuszunkon is számos olyan irodalmi alkotás látott napvilágot az elmúlt években, melyek önéletrajz- és vallomásszerű jellegüknél fogva kitűnnek a többi irodalmi termék tömegéből s amelyek tartalmuknál és meglepően őszinte, sokszor a mazochizmusig menő, kiméletlen önfeltárásuk következtében egyre szélesebb rétegek figyelmét és érdeklődését váltják ki.

Sokan értetlenül állnak e jelenség előtt s holmi különös kortünetnek, divatnak tekintik, melynek magyarázatát a másult idők másult viszonyaiiban keresik. Különböféle folyóiratok és napilapok irodalmi rovataiban történt már erre nézve néhány utalás, ezek azonban inkább regisztratív jellegűek voltak, semmint a kérdés igazi lényegét és egész terjedelmét feltáró megállapítások. A feladat pedig ez volna: kikutatni és megmagyarázni a kérdés mélyebben fekvő társadalmi és lélektani okait,